

**Familie-
geheimen
en boedel-
kwesties
worden
nog bij leven
opgelost**

Hoe eerder je je nalatenschap regelt, hoe beter, stelt advocaat en mediator Annette van Riemsdijk (51) in haar boek *Voortleven*. 'Dood gaat iedereen.'

tekst MARJOLIJN DE COCK

Ouders getrouwd in gemeenschap van goederen, vier volwassen kinderen met eigen gezinnen, verbroken en weer nieuwe relaties. Moeder overlijdt en dan sterft een paar jaar later vader onverwacht in Parijs. Daar blijkt hij al jaren een geheime relatie te hebben en zijn vriendin heeft hij ook als erfgename benoemd. Om het zacht uit te drukken: dat zet de familievoorhoudingen op scherp.

Ander voorbeeld uit de praktijk van Annette van Riemsdijk, advocaat, plaatsvervangend rechter en nalatenschapsmediator: oudste dochter – studente – krijgt een auto-ongeluk en overlijdt. Ouders hebben een huis voor haar gekocht, zij zijn haar erfgenamen. Maar hun verdriet is zo intens dat hun huwelijkskapsel. Ondertussen voelen de jongere kinderen zich minder geliefd dan hun overleden zus. De relatie tussen de ouders onderling en die met de kinderen raakt verstoord. Met alle gevolgen van dien: ruzies, zenuwinstinkingen, verwijten. Het gezin dreigt uit elkaar te vallen.

Of: een grootvader belt op. Zijn vrouw is overleden, hij heeft drie dochters en de oudste heeft een kindje gekregen met een genetische aandoening. Nu zijn vrouw niet meer leeft, heeft zijn dochter hem om ruggenmerg gevraagd voor stamceltherapie. Maar wat zijn dochters niet weten: hij is niet hun echte vader. Een ronduit explosieve situatie.

Als nalatenschapsmediator begeleidt Van Riemsdijk families die in conflict zijn geraakt over de afwikkeling van een nalatenschap: mediation na de dood. Maar ook een heel belangrijk aspect van haar werk is nalatenschapsmediation vóór de dood.

"Een nalatenschap is niet alleen materieel, maar ook immaterieel. Mensen denken bij dat woord altijd meteen aan boedelverdeling en conflicten, het klinkt zo somber. Maar het gaat er ook om: wat wil je nalaten, wat wil je na je dood meegeven? Wat is je missie? Door dat vooraf met elkaar te bespreken, maak je het leven behapbaarder."

Nalatenschapsmediation is een relatief nieuw vak. Onder meer door de groei van het aantal samengestelde gezinnen en de vergrijzing groeit de vraag naar onafhankelijke begeleiding om conflicten rond nalatenschappen te voorkomen of op te lossen. "Maar een psycholoog is te zwaar, een notaris te juridisch, een accountant te financieel." De Stichting Nalatenschapsmediation Nederland waarvan zij vicevoorzitter is, heeft 26 nalatenschapsmediators opgeleid die kennis van zaken hebben op alle drie de gebieden. In maart opent Van Riemsdijk, nu gevestigd in Bilthoven, een tweede kantoor in Amsterdam.

Lichter familieleven

In haar onlangs verschenen boek *Voortleven; het hoe en waarom van nalatenschapsmediation* bundelt Van Riemsdijk literatuuronderzoek en praktijkervaring voor haar vakgenoten. Zo hoeft niemand het wiel opnieuw uit te vinden. Later dit jaar verschijnt er ook een verkorte publieksversie. "Er zijn veel mensen die zich niet-professioneel met dit soort dingen moeten bezighouden. De oudste broer die is aangesteld als executeur-testamentair, de accountant, het kind dat zich het meest verantwoordelijk voelt. De meeste executeurs-testamentair zijn leken."

Waar scheidingsmediators inmiddels ingeburgerd zijn, is nalatenschapsmediation dat nog niet. "Het gekke is: bij scheidingen zit er nog iets van een keuze in. Bij de dood heb je dat niet. Dood gaat iedereen. Maar dat is kennelijk nog taboe in Nederland. Als ik vertel over mijn werk, haken mensen snel af, zeggen ze 'dat ze er nog niet aan toe zijn'. Het voelt voor hen als het zwaard van Damocles. Maar je ziet mensen die kiezen voor nalatenschapsmediation soms vleugels krijgen. Die krijgen een lichter, transparanter familieleven."

Families, gezinnen, zitten vaak vastgebakken in hun eigen stramielen. En even praten over de dood doe je niet zo gauw als je met elkaar aan de kerstdis zit. "Dat is niet gezellig, de collectiviteit gaat boven het individu. En bovendien ben je dan gelijk terug in de familiesystematiek, dat kan fruikend zijn. Iedereen labelt elkaar nou eenmaal in een familie: 'mijn broertje is een moeders-kind', 'mijn zus heeft altijd wat te zeiken.' Daarmee zet je jezelf vast."

Een voorbeeld: een vrouw van 72 reist met de Thalys naar Parijs om daar haar eerste Chanelpakje aan te schaffen. Daar heeft ze haar hele leven naar verlangd. Haar

kinderen zijn woedend over de kosten die ze voor zichzelf maakt, terwijl zij een hoge hypotheek hebben. Zo zie je hoe de boodschap van 'schenken, schenken, schenken' ertoe heeft geleid dat de ervende generatie dat als een recht beschouwt en niet als een gunst.

Daarom haar pleidooi voor nalatenschapsmediation vóór de dood. "Veel mensen rouwen niet zozeer om het overlijden van een geliefde, maar om wat er niet is geweest. Er zijn zo veel gemiste kansen. Ik heb het vaak over 'de onbekende bekende'. Je weet heel veel dingen niet van elkaar omdat het niet wordt besproken. Nalatenschapsmediation is veel breder dan de boedelverdeling. Het gaat erom: ken elkaar, probeer elkaar te kennen. Het is een pleidooi om verder te kijken. Hoe wil je met elkaar omgaan? Je ziet dat het conflictoplossende vermogen van een familie tot zeventig procent verbeterd als je daar aandacht aan geeft."

Etterende wond

En de vorm van nalatenschapsmediation is daarvoor een veilige omgeving, waar iedereen beschermd spreektijd heeft. Want je hebt, aldus Van Riemsdijk, in families altijd te maken met meer partijen, verschillende persoonlijkheden, onderlinge afhankelijkheid en emotionele banden. Met tegenstrijdige belangen, waarbij soms allianties worden gevormd. Er zijn familiegeheimen die boven tafel komen, en emoties en geldzaken lopen door elkaar heen. Bijna altijd is er sprake van psychisch geweld in de vorm van toespelingen of insinuaties, denigerende opmerkingen of manipulatief gedrag waarvan familieleden zich soms niet eens meer bewust zijn.

"Nalatenschapsmediation is een intens proces waar familieleden doorheen gaan. Ze leren elkaar beter kennen, ze verrassen elkaar. Niemand wil een probleem hebben; dat vreet als een etterende wond. En waarom zouden alleen oude of zieke mensen zich op de dood mogen voorbereiden? Het is niet eng of wezensvreemd om aan te geven hoe je na je dood wilt worden herinnerd, hoe je wilt voortleven. Het gaat niet zozeer over de dood, maar over wat je in je leven wilt uitdragen. Bovendien krijg je zo feedback en kun je nog bijsturen. Iedereen zou het moeten doen. Want wat je bent, dat staat vast: vergankelijk."

www.riemsdijkvan.nl

VOOR DE DOOD

Conflictpreventie staat voorop. De erflater leeft nog en kan ondubbelzinnig zijn stem laten horen. Mogelijke redenen:

- De familie wil goed zijn voorbereid op onverwachte persoonlijke gebeurtenissen (overlijden, arbeidsongeschiktheid, echtscheiding) of onverwachte zakelijke ontwikkelingen (bod op het bedrijf, groei, krimp, investeringsmogelijkheden).
- Er komt een volgende generatie aan. De familie wil van tevoren op één lijn staan en duidelijke spelregels hebben.
- De familie voelt aan dat belangen en interesses van familieleden uit elkaar gaan lopen.
- De erflater wil tijdig een gesprek over zijn levenseinde en zijn wensen, bijvoorbeeld financieel en/of medisch.
- Er zijn liquiditeitsproblemen bij de tweede generatie.

Annette van Riemsdijk: *Voortleven; het hoe en waarom van nalatenschapsmediation*, Maklu, € 30.

NA DE DOOD

Conflictoplossing staat voorop. Vaak wordt overgegaan tot nalatenschapsmediation op aangeven van één van de erfgenamen of een adviseur. De erflater leeft niet meer en kan geen duidelijkheid geven over de juiste interpretatie van zijn wil. Mogelijke redenen:

- Onterving: niet alle nabestaanden krijgen erfgenamen te zijn.
- Na scheiding: de ex-echtgenoot wordt partij als wettelijk vertegenwoordiger van minderjarige kinderen.
- De erfgenamen interpreteren het testament verschillend.
- De erfgenamen grijpen de verdeling van de erfenis aan als het moment van de 'eindafrekening': tijd voor schuld en boete, rancune en vergelding.
- Wiens wensen staan centraal bij de uitvaart?
- Er zijn meningsverschillen over de geestelijke vermogens van de erflater.

HELPEDE BUITENSTAANDER

Mediation is een methode van conflictbeheersing, die wordt geleid door een onafhankelijke deskundige. Die geeft geen oplossingen en beslist niet over het probleem. De mediator begeleidt partijen, op basis van vrijwilligheid, naar hun oplossing. Hij is een helpende buitenstaander, een procesmanager. Mediation is oorspronkelijk een Anglo-Amerikaans verschijnsel. In Nederland heeft het sinds de jaren negentig een grote vlucht genomen, in het bijzonder in het familierecht.

De snelheid waarmee conflicten kunnen worden opgelost, speelt vaak een belangrijke rol. Andere redenen zijn onder meer discretie, lagere kosten of het voorkomen van een gang naar de rechter.